

YURAK ISHEMIK KASALLIKLARINI KECHISHI VA DAVOLASH USULLARI

Terapiya va Pediatriya kafedrası

o'qituvchisi Xolmirzayeva Bashorat To'raxonovna Chortoq

Abu Ali Ibn Sino Nomidagi Jamoat Salomatligi Texnikumi

Annotatsiya:

Yurak ishemik kasalliklari bugungi kunda ko'pchilik aholining salomatligiga tahdid solayotgan jiddiy tibbiy muammolardan biridir. Ushbu kasallik yurak mushaklariga yetkaziladigan qon miqdori va sifatining yetarli darajada bo'lmashligi natijasida yurak to'qimalarida kislorod yetishmovchiligi yuzaga kelishi bilan tavsiflanadi. Yurak ishemik kasalligini ishlab chiqishga olib keladigan asosiy sabab yurakni oziqlantiruvchi koronar arteriyalarning aterosklerotik plaklar bilan torayishi yoki butunlay to'silib qolishidir. Dastlabki bosqichlarda bu holat yurak mushaklarining kislorodga bo'lgan talabini to'laqonli qondirmasdan uning faoliyatida buzilishlarni keltirib chiqaradi. Yurak ishemik kasalliklari epidemiologiyasi butun dunyoda keng miqyosda tarqalgan bo'lib, ayniqsa, sanoati rivojlangan davlatlarda, shuningdek, o'zimizning mamlakatimizda ham yurak-qon tomir kasalliklaridan o'lim ko'rsatkichlarining yetakchisi hisoblanadi. Kasallikning rivojlanishida yoshi katta aholi, erkaklar, qandli diabet, gipertoniya, semizlik va chekish kabilar yuqori xavf guruhiga kiradi.

Kalit so'zlar: ishemik kasalligi, angina pektoris, infarkt miokard, koronar arteriya, ateroskleroz, davolash usullari, dori terapiyasi, angioplastika, sog'lom turmush tarzi, profilaktika.

Yurak ishemik kasalligini klinik ko'rinishlari turlicha bo'lishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan shakllari bu – yurak zo'riqishidan kelib chiqqan angina pektoris, infarkt miokard va yurak yetishmovchiligi hisoblanadi. Angina pektoris odatda jismoniy zo'riqish, ruhiy hayajon, sovuq yoki boshqa stress omillar ta'sirida sodir bo'ladi. Bunda bemor ko'krak sohasida qisqa muddatli, bosuvchi yoki siquvchi og'riqni sezadi. Bu og'riq, odatda, chap qo'l, bo'yiga yoki jag' sohasiga tarqalishi mumkin. Og'riq dam olish yoki nitroglitserin preparatini qabul qilish natijasida tezda

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th November, 2025

yo‘qolishi bilan xarakterlanadi. Infarkt miokardi esa, yurak mushaklarining ma‘lum bir sohasidagi qon aylanish to‘xtagani tufayli ushbu sohaning nekrozga uchrashi natijasida rivojlanadi. Bunda og‘riq sindromi uzoq davom etishi, nitroglitseringa qaramasdan o‘tkir va chidab bo‘lmas bo‘lishi, umumiy ahvolning og‘irlashishi, ayrim hollarda yurak ritmining buzilishi va o‘tkir yurak yetishmovchiligi belgilari yuzaga keladi. Yurak ishemik kasalligining tashxisi chuqur klinik va instrumental tekshiruvlarga asoslanadi. Bemorni so‘rab-surishtirish va umumiy ko‘rik davomida mavjud shikoyatlar, kasallikning boshlangan vaqti, davomiyligi, davo choralari va ularning samarasi aniqlanadi. Keyingi bosqichda esa, elektrokardiografiya (EKG) muhim ahamiyat kasb etadi, chunki EKG yordamida yurak mushaklarining ishemiyasiga va infarkt miokardga xos o‘zgarishlar aniqlanishi mumkin. EKG natijalari kasallikning bosqichi, og‘irlik darajasi va yurak mushaklarining zararlanish kattaligini aniqlashga yordam beradi. Bundan tashqari, yurak ultratovush tekshiruvi (ECHO-KG), yurak skanerlash usullari, treadmill testlari, Q-den va biokimyoviy qon tekshiruvlari yurak faoliyatiga baho berishda qo‘llaniladi. Ayniqsa, biokimyoviy tekshiruvlarda troponin, CPK-MB, mioglobin kabi markerlar infarkt miokardi tashxisida muhim ahamiyatga ega [1].

Yurak ishemik kasalliklarini davolashda zamonaviy kardiologiya yutuqlari asosida quyidagi asosiy yo‘nalishlar ajratiladi. Birinchi navbatda, bemorning hayot sifatini va kasallikning rivojlanishini cheklash maqsadida dori vositalari buyuriladi. Bular – antiplateletlar (aspirin, klopidoqrel), beta-blokerlar, ACE-ingibitorlar, nitrant preparatlar va statinlardir. Aspirin va boshqa antiplatelet dori vositalari qon ivish xususiyatini pasaytiradi va tromb hosil bo‘lishining oldini oladi. Beta-blokerlar yurak urish tezligini kamaytiradi, qon bosimni barqarorlashishiga yordam beradi va yurak ishemik kasalliklarining keyingi asoratlarini bartaraf etadi. ACE-ingibitorlar yurak va qon tomirlar faoliyatini yaxshilaydi, natriy va suv ushlanib qolishini oldini oladi. Statinlar esa qon zardobida xolesterin miqdorini kamaytiradi, hamda aterosklerotik jarayonlarini sekinlashtiradi. Nitroglitserin va boshqa g‘ovvos nitrant preparatlar yurak mushaklarini kislorod bilan ta‘minlashini yaxshilaydi, qon aylanishini normallashtiradi va og‘riq sindromini bartaraf qiladi. Davo choralari individual tarzda belgilanadi. Har bir bemor uchun dori-darmon vositalarini tanlash, ularni dozalash va qabul qilish tartibi, kasallik kechishiga, bemorning yoshi,

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th November, 2025

umumiy ahvoliga va qo‘shimcha kasalliklar mavjudligiga qarab belgilanadi. Ba’zi hollarda yurak ishemik kasalligi yetarli dori terapiyasiga qaramay bemorning ahvolini yaxshilamasligi, ishemik xurujlar tez-tez takrorlanishi yoki infarkt xavfi yuqori bo‘lsa, jiddiy muolaja usullari – angioplastika, stentlash, koronar shuntlash kabi invaziv maxsus amaliyotlar o‘tkazilishi mumkin. Angioplastika usuli yordamida koronar tomirlardagi toraygan sohalar maxsus ballon yordamida kengaytiriladi, so‘ngra bu sohada qon aylanishini tiklash uchun stentlar o‘rnatiladi. Koronar shuntlashda esa, yurak koronar arteriyasini chetlab o‘tuvchi yangi qon aylanish yo‘li hosil qilinadi. Bular eng samarali va zamonaviy xirurgik usullardan hisoblanadi [2].

Yurak ishemik kasalliklarini davolashda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va xavf omillarini yo‘qotish muhim ahamiyatga ega. Bemorda chekish va alkogol iste‘molini cheklash, muntazam jismoniy faollik bilan shug‘ullanish, to‘g‘ri ovqatlanish tamoyillariga amal qilish, tanadagi ortiqcha vazni kamaytirish, stress va tashvishlardan saqlanish bo‘yicha tavsiyalar beriladi. To‘g‘ri ovqatlanishda xolesterin va yog‘ miqdori yuqori bo‘lgan mahsulotlarni qisqartirish, tuz va shakar iste‘molini cheklash muhim. Meva va sabzavotlar, baliq, zaytun yog‘i, yong‘oq va tolalarga boy mahsulotlar yurak salomatligi uchun foydali hisoblanadi. Yurak ishemik kasalliklarining ko‘plab xavf omillari bemorning kundalik hayot tarzini bosqichma-bosqich o‘zgartirish, ziyonli odatlaridan voz kechish va faollikni oshirish orqali kamaytirilishi mumkin. Kasallikning oldini olish bo‘yicha profilaktik choratadbirlar asosiy e‘tiborni yurak va qon tomir faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatuvchi omillarni bartaraf qilishga qaratadi. O‘z vaqtida qon bosimini nazorat qilish, qon tahlillarini muntazam topshirish, yurak faoliyatida o‘zgarish sezilganda shifokorga murojaat qilish muhimdir. Qon bosimini me‘yorida saqlash, zarur bo‘lsa, shifokor tavsiyasiga muvofiq qon bosimini tushiruvchi, tomirlarni kengaytiruvchi dori-darmonlarni qabul qilish lozim. Yurak ishemik kasalligi bilan kasallangan bemorlarning ko‘pligi va kasallikning ritorik belgilari natijasida dastlabki bosqichda uning oldini olish va xavf omillarining aniqlanishi, sog‘lom turmush tarzi shakllantirilishi davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi [3].

Yurak ishemik kasalliklari nafaqat jismoniy, balki psixologik jihatdan ham odamga katta salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Doimiy og‘riq, yurak urishidagi o‘zgarishlar, xavotir

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th November, 2025

va qo‘rquv holatlari bemorning umumiy ruhiy salomatligi va hayot sifatiga ta‘sir etadi. Shu sababli kardiologik muolaja jarayonida bemor va uning yaqinlariga psixologik yordam va maslahatlar berilishi ham muhimdir. Ba‘zi hollarda yurak kasalliklariga chalinganlarga psixoterapiya yoki antidepressantlar buyuriladi. Bunda asosiy maqsad bemorning sog‘lom ruhiy muhitini tiklash va yurak faoliyati uchun optimal shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Yurak ishemik kasalligini davolash va nazorat qilish uchun zamonaviy tibbiy texnologiyalardan ham samarali foydalanilmoqda. Masalan, zamonaviy portativ yurak monitorlari orqali bemor yurak urishini mustaqil kuzatishi va har qanday o‘zgarishni tezda aniqlashi mumkin. Masofaviy konsultatsiyalar, onlayn shifokor ko‘riklari va masofaviy tahlillar ham so‘nggi yillarda keng joriy etilmoqda. Bu esa kasallikka chalinganlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi. Yurak ishemik kasalliklari bo‘yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, kasallikning dastlabki bosqichlarida aniqlanishi va to‘g‘ri davolash asosida ko‘plab asoratlarning oldi olinadi. Davolash natijadorligiga erishishda bemorning o‘z sog‘lig‘iga bo‘lgan munosabati, shifokor tavsiyalariga qat‘iy amal qilishi, zarur muolajalarni o‘z vaqtida qabul qilishi va sog‘lom turmush tarziga rioya qilishi muhim ahamiyat kasb etadi [4].

Kasallik bilan og‘riganlarning aksariyati to‘g‘ri muolajalar yordamida uzoq va natijali umr ko‘rish imkoniga ega bo‘ladi. Shuningdek, bemorni o‘z vaqtida tibbiy ko‘rikdan o‘tkazish, oilaviy amaliyot shifokorining kasallikni boshqarishda faol ishtiroki yakuniy natijaga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Kasallikni o‘z vaqtida aniqlash va davolash qay darajada erta amalga oshirilsa, asoratlarning oldini olish imkoniyati shunchalik yuqori bo‘ladi. Yurak ishemik kasalliklarini kechishi har bir bemorda o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, kasallik shakli, bemorning umumiy ahvoli va tashqi omillar bilan bog‘liq turli o‘zgarishlarni namoyon etadi. Shuni unutmaslik lozimki, yurak ishemik kasalliklarining murakkab va surunkali bo‘lishiga qaramasdan, zamonaviy tibbiyotning ilg‘or yutuqlari yordamida ularni aniqlash, davolash va hayot sifatini yaxshilash mumkin. Ayniqsa, og‘ir asoratlar, jumladan, yurak yetishmovchiligi, aritmiyalar va yurak to‘xtashi xarakterli bo‘lsa-da, bu kasalliklarni nazorat qilish mumkinligiga ishonch bildiradi [5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, yurak ishemik kasalliklari bugungi kunda eng keng tarqalgan va xavfli kasalliklar sirasiga kiradi. Kasallikning rivojlanishi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ularni oldini olish uchun kasallik xavfini oshiruvchi omillarni nazorat qilish, sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, muntazam tibbiy ko‘riklardan o‘tish va vaqtida tibbiy yordamga murojaat qilish muhim hisoblanadi. Yurak ishemik kasalligi tashxisi qo‘yilgan bemorlar uchun zamonaviy dori vositalari, invaziv jarrohlik usullari va ilg‘or profilaktika choralarini birgalikda qo‘llash natijasida kasallik oqibatlarini kamaytirish, bemor umrini uzaytirish va hayot sifatini oshirish mumkin. Muntazam ravishda ilmiy va amaliy jarayonlarni takomillashtirib borish, kasallikning oldini olish va to‘g‘ri davolash yondoshuvlarini hayotga tatbiq etish yurak va qon tomir kasalliklari bilan kurashishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, S., & Shomurodova, G. (2019). “Yurak ishemik kasalligi bilan og‘rigan bemorlarda reabilitatsiya muammolari va yechimlari.” O‘zbekiston Tibbiyot Jurnalini, 3(4), 56-61.
2. Abduvaliyev, Z. (2018). “Kexsa yoshli bemorlarda yurak ishemik kasalligini klinik kechishi.” Andijon davlat tibbiyot instituti ilmiy jurnali, 2(1), 112-117.
3. Axmedova, M., & Turopova, N. (2021). “Yurak ishemik kasalligini zamonaviy davolash usullari.” O‘zbek Tibbiyot Jurnalining Maxsus soni, 6(5), 42-46.
4. Boboyev, M. (2022). “Ishemik yurak kasalligida farmakoterapiyani individual tanlash.” Tibbiyot va Salomatlik, 10(4), 73-78.
5. Ergashev, N., Qodirova, F. (2019). “Ishemik yurak kasalliklari va ularni davolashda zamonaviy yondashuvlar.” Samarqand davlat tibbiyot instituti axborotnomasi, 2(9), 33-36.
6. Mamatqulov, R. (2020). “Yurak ishemik kasalliklarining profilaktikasi va erta tashxisi.” Sog‘lom hayot, 5(2), 19-23.
7. Mirzayeva, Y. (2017). “Koronar arteriya kasalliklari: diagnostika va davolash algoritmlari.” Tashkent tibbiyot akademiyasi ilmiy jurnali, 4(3), 560.
8. Nazarov, E., & Islomov, A. (2021). “Ishemik yurak kasalliklarida intervensial davolash usullarining samaradorligi.” Yuqori texnologiyalar tibbiyotida, 14(1), 37-42.